

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЖІНОЧИХ РЕСУРСНИХ ЦЕНТРІВ ТА ІНШИХ ПОСТАЧАЛЬНИКІВ КОМПЛЕКСНИХ ПОСЛУГ ДЛЯ ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД ГЕНДЕРНОГО НАСИЛЬСТВА В КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ АЗІЇ, РЕГІОНІВ ПІВДЕННОГО КАВКАЗУ, СХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА В МОНГОЛІЇ

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Відділ Секретаріату Генерального Секретаря ОБСЄ з гендерних питань провів всебічний порівняльний аналіз жіночих ресурсних центрів та інших постачальників комплексних послуг для постраждалих від гендерного насильства (GBV) в країнах Центральної Азії, регіонів Південного Кавказу, Східної Європи та в Монголії в рамках **проекту WIN**.

Порівняльний аналіз був спрямований на збір широкої інформації наявних послуг та механізмів прямої допомоги постраждалим від гендерного насильства, та оцінювання основних прогалин та необхідність укріплення потенціалу та обміну знаннями в сферах протидії гендерному насильству, і також визначення перспективних підходів та передової практики у всьому регіоні ОБСЄ.

ЦІЛЬОВІ КРАЇНИ:

Азербайджан, Вірменія, Грузія, Казахстан, Киргизстан, Молдова, Монголія, Таджикистан, Туркменістан, Україна та Узбекистан.

ЧАСОВИЙ ПРОМІЖОК:

з листопаду 2021 р. до лютого 2022 р.

ЗБІР ДАНИХ

включав вибірку із 100 анкет, заповнених постачальниками послуг, та напівструктуровані інтерв'ю з 37 експертами

У лютому 2022 р. основні результати Порівняльного аналізу були представлені та затверджені під час **онлайн семінару**, який об'єднав **91 представника** державних та громадських постачальників послуг.

Даний документ містить висновки та рекомендації для держав-учасниць ОБСЄ, виконавчих структур ОБСЄ та постачальників послуг від експертів та практиків, з якими проводили консультації під час порівняльного аналізу та практичного семінару.

ВИСНОВКИ

Забезпечення послугами постраждалих від гендерного насильства (GBV) в цільових країнах відрізняється. Однак можливо визначити загальні висновки, які застосовуються до всіх досліджених країн. Зокрема, це стосується необхідності забезпечення всього населення мінімальною кількістю послуг (шелтери, кризові центри, телефонні лінії допомоги) та для досягнення відповідності мінімальним стандартам надання таких послуг.

Доступ до послуг все ще залишається головним викликом у всьому регіоні даного порівняльного дослідження. Наприклад, в деяких країнах постраждалим від гендерного насильства все ще доводиться подавати офіційну заяву проти кривдника для того, щоб отримати необхідну підтримку. Також послуги не завжди доступні для всіх категорій постраждалих від гендерного насильства, зокрема для недієздатних людей, людей, що живуть з ВІЛ, чи людей з певними залежностями (алкогольна, наркотична, та ін.). Також доступ до послуг іноді залежить від сексуальної орієнтації чи гендерної ідентифікації постраждалих. В умовах конфліктів доступ є ще більш обмеженим – особливо у неконтрольованих урядом регіонах, де послуги, як правило, або обмежені, або взагалі ніколи не надавалися.

Визнавши, що відповідальність за надання таких послуг поступово переходить до державних установ, експерти підкреслили необхідність обміну передовою практикою та досвідом між державними та недержавними суб'єктами, які мають широкий досвід надання послуг прямої підтримки постраждалим від гендерного насильства. Критеріями передової практики, визначеними національними експертами, є релевантність, етична обґрунтованість, стабільність, а також можливість реплікації, міжвідомчого партнерства, наявність політичної волі, залученість громадськості, безпека, ефективність та результативність.

Значна кількість цільових країн, що досліджувалися, показали чітку тенденцію посилення **інституціонального співробітництва** – в тому числі на місцевому рівні – шляхом підписання між урядовими та неурядовими організаціями угод, які покривають всі аспекти прямої підтримки та захисту постраждалих від гендерного насильства. Майже у всіх країнах є державний координуючий орган, який здійснює нагляд за реалізацією національної стратегії. Однак неурядові організації не завжди входять до складу цього органу.

Механізми перенаправлення включають як офіційні, так і неофіційні - такі що відповідають стратегіям та законодавству цільових країн. Найчастіше, в усіх цільових країнах, перенаправлення отримувачів послуг із числа постраждалих від гендерного насильства виконують: поліція, соціальні працівники, консультанти телефонних ліній допомоги; рідше – релігійні лідери та судмедексперти.

Даний порівняльний аналіз виявив різноманітні форми та підходи до **збору даних**, які використовують постачальники послуг; в тому числі було виявлено, що більшість із досліджених країн не мають єдиного підходу до збору даних щодо виявлених випадків гендерного насильства. Водночас дані про отримувачів послуг та їхні профілі, які збирають постачальники послуг, важливі для кращого розуміння потреб та пріоритетів отримувачів послуг.

Існує потреба **підвищення потенціалу** фахівців в окремих сферах, що стосуються надання прямої допомоги постраждалим від насильства, зокрема застосування інструментів психологічного консультування; розробка спеціалізованих послуг для дітей, постраждалих від насильства; застосування принципу “не заподій шкоди”; деякі аспекти міжвідомчої співпраці, тощо.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ДЕРЖАВ-УЧАСНИЦЬ ОБСЄ

СТРАТЕГІЇ ТА ЗАКОНОДАВСТВО

- Державам-учасницям ОБСЄ слід продовжувати сприяти повній та рівній реалізації жінками їхніх прав та втілювати План дій ОБСЄ 2004 року з підтримки гендерної рівності, а також інші рішення, що стосуються запобігання та боротьби з насильством по відношенню до жінок, позаяк це має вирішальне значення для розбудови більш мирного, успішного та демократичного регіону ОБСЄ.
- Кожній із держав-учасниць ОБСЄ слід створити центральний державний орган, відповідальний за координацію, втілення, нагляд та оцінку стратегій і заходів, скерованих на протидію насильству по відношенню до жінок і дівчат, а також за забезпечення допомоги й захисту постраждалих від насильства.
- Національні стандарти надання послуг постраждалим від гендерного насильства у кризових центрах, шелтерах або через телефонні "гарячі лінії", включаючи особливі стандарти, протоколи та інструкції, мають бути розроблені в рамках національного законодавства та з урахуванням як національних особливостей, так і провідної міжнародної практики в даній сфері.

МІЖВІДОМЧЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ТА ВЗАЄМОДІЯ З ГРОМАДЯНСЬКИМ СУСПІЛЬСТВОМ

- При розробці нових або вдосконаленні наявних законодавчих інструментів або стратегій допомоги та захисту постраждалих, державам-учасницям слід консультиватися та підтримувати відкритий діалог з неурядовими організаціями та відповідними міжнародними інституціями з метою забезпечення підходу, що ґрунтується на правах людини та орієнтується на постраждалих.

ЗБІР ДАНИХ

- Системи збору даних щодо надання послуг постраждалим від гендерного насильства слід централізувати відповідно до стандартів конфіденційності та міжнародного провідного досвіду.

ПРОГРАМИ ДЛЯ КРИВДНИКІВ

- З метою гарантування безпеки постраждалих від насильства та зниження ризиків рецидивізму, державам-учасницям слід розробити виправні програми для винних у насильстві – відповідно до міжнародних стандартів та передового досвіду.

ДОСТУПНІСТЬ ЯКІСНИХ ПОСЛУГ

- Державам-учасницям слід організувати спеціалізовані послуги – шелтери для постраждалих від сексуальних домагань, національні безкоштовні цілодобові служби телефонної допомоги та соціальне житло, що надається на тривалі терміни – у тих країнах, де таких послуг іще не існує.
- Державам-учасницям слід забезпечити достатнє фінансування послуг прямої допомоги постраждалим від гендерного насильства; вони також мають забезпечити шелтерами, національними телефонними лініями допомоги та спеціалізованими послугами постраждалих від гендерного насильства у кількості, достатній для забезпечення доступу до них, у тому числі для географічного охоплення, та відповідно до міжнародних стандартів і провідного досвіду. Провідною практикою для низки країн в цьому аспекті може стати централізована закупівля послуг у найбільш досвідчених неурядових постачальників.
- Механізми державних закупівель соціальних послуг, які надають неурядові організації, мають включати інструменти акредитації послуг відповідно до затверджених стандартів якості та до чинного законодавства.
- Послуги для постраждалих від гендерного насильства слід інтегрувати до державних систем соціального захисту. Це передбачає включення постраждалих від гендерного насильства до категорій громадян, які мають право на безоплатну, гарантовану державою, правову допомогу, безкоштовні медичні послуги (в тому числі судово-медичну експертизу), тощо.
- Державам-учасницям слід створити та / або посилити діяльність національних “гарячих ліній” допомоги постраждалим від гендерного насильства. Такі лінії повинні працювати безкоштовно та цілодобово, а також надавати користувачам можливість зберігати анонімність.

ІНФОРМУВАННЯ ТА ДОСТУП ДО ПОСЛУГ

- Відповідним органам влади слід взяти на себе провідну роль у розробці та постійному вдосконаленні об'єднаної онлайн платформи з контактними даними доступних послуг (в тому числі шелтерів), анонімних телефонних ліній допомоги та універсальних центрів негайної підтримки постраждалих від гендерного насильства в кожній з країн.
- Державам-учасницям ОБСЄ слід усунути перешкоди, які заважають прийому постраждалих від насильства в шелтерах або заважають отримувати інші послуги через недієздатність, психічні розлади, залежності або інфекційні захворювання та ін. Також слід працювати над усуненням в суспільстві упередженостей та стигматизації, що заважають жінкам, постраждалим від насильства, звертатися по допомогу. Доступ постраждалих від насильства до наявних послуг не повинен обумовлюватися необхідністю доводити свій статус постраждалої сторони або ж співпрацювати з поліцією.
- Державам-учасницям ОБСЄ слід приділити особливу увагу питанням забезпечення доступу постраждалим від гендерного насильства до послуг підтримки на неконтрольованих урядом територіях. Постраждалі повинні мати доступ до послуг незалежно від політичного статусу територій, на яких вони знаходяться. Держави-учасниці можуть взяти на себе відповідальність за забезпечення такого доступу, наприклад, шляхом фінансування в таких регіонах неурядових організацій.

- Державам-учасницям слід проводити інформаційні кампанії про державні механізми захисту постраждалих від гендерного насильства та домашнього насильства, і розповідати про наявні послуги підтримки. Важливо також залучати до цих кампаній відповідні державні органи, які працюють у сфері гендерного насильства. Доведено, що участь поліції в таких кампаніях має непрямий позитивний вплив на сприйняття цих справ та на роль співробітників поліції у таких справах.

ПРАВОВА ПІДТРИМКА

- Надання гарантованої державою правової допомоги має охоплювати постраждалих від гендерного насильства. Професійні правники, залучені до роботи з надання первинної правової підтримки та послуг судового представництва, повинні пройти спеціальну підготовку.
- Збір даних з надання правової підтримки слід проводити з розподілом за гендером або типом гендерного насильства.

ПІДГОТОВКА ТА ПОСИЛЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ

- Державам-учасницям слід продовжувати докладати зусиль для розробки, вдосконалення та інституційного закріплення національних навчальних модулів та інструментів, що спираються на провідний досвід надання підтримки та захисту постраждалих від гендерного насильства, а також на результати найновіших досліджень.
- Програми з посилення потенціалу повинні задовольняти визначені потреби та наслідувати у своїй роботі міжнародним стандартам.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИКОНАВЧИХ СТРУКТУР ОБСЄ, ВКЛЮЧНО З ПОЛЬОВИМИ МІСІЯМИ

Польові місії ОБСЄ та інші виконавчі структури можуть надавати підтримку державам-учасницям у покращенні доступу до та якості послуг, які надаються постраждалим від гендерного насильства, шляхом діяльності у наступних напрямках:

- **Підтримка країн, що приймають місії**, у розробці або вдосконаленні законодавчих або директивних інструментів, у розробці та практичному втіленні національних стандартів, у зміцненні систем збору даних щодо надаваних послуг відповідно до міжнародних стандартів.
- **Підтримка країн, що приймають місії**, у розробці багатосекторних шляхів перенаправлення, які повинні включати всі необхідні послуги для постраждалих від гендерного насильства, такі як медичні послуги, можливість забезпечення shelтером, підтримку поліції, підтримку традиційних (Махалла) лідерів (особливо в країнах Центральної Азії), гарантовані державою юридичні послуги та захист дітей. Також у число постачальників послуг слід включити нестандартних, таких як організації, що займаються проблемами людей з інвалідністю, етнічних та релігійних груп, а також громадські та ініціативні групи жінок для дотримання принципів “нікого не полишати в біді” та “не заподіяти шкоди”.
- **Започаткування та сприяння створенню** платформ або мереж, де урядові та неурядові постачальники послуг можуть обмінюватися досвідом, а міжнародні та організації громадянського суспільства, що працюють з постраждалими від гендерного насильства, можуть відстежувати та збільшувати обізнаність про передовий досвід, а також про практики, які несуть потенційний ризик для постраждалих, як от - відвідування вдома, діяльність з сімейного примирення, або посередництво у справах щодо домашнього насильства, та ін.
- **Порівняльний аналіз та дослідження** потреб постраждалих від гендерного насильства, які не мають доступу до послуг через обмежену мобільність, віддаленість, незахищеність або інші перешкоди – в тому числі оцінювання системи оперативного реагування; а також на національному та регіональному рівнях проведення регулярного порівняльного аналізу доступних послуг, виявлення недоліків та викликів, в тому числі й потреб у посиленні потенціалу постачальників послуг.
- **Оцінювання потреб у посиленні потенціалу** постачальників послуг для постраждалих від гендерного насильства та підтримка вдосконалення національних навчальних модулів.
- **Сприяння посиленню співробітництва** між правоохоронними органами та організаціями громадянського суспільства, шляхом підкреслення взаємної вигоди від співпраці в інтересах постраждалих.
- Підтримка держав-учасниць та організацій громадянського суспільства у **різнобічному розвитку просвітницької діяльності** в кризові періоди, такі як пандемії та збройні конфлікти.

Необхідно продовжувати визначення провідної практики та підтримувати обмін досвідом із інноваційного, всебічного та рівноправного надання послуг постраждалим від гендерного насильства між виконавчими структурами ОБСЄ. Розробку та впровадження заходів проти гендерного насильства слід узгодити з підходами, викладеними у внутрішніх стратегічних інструкціях ОБСЄ щодо запобігання насильству по відношенню до жінок та дівчат, а відповідним структурам / польовим місіям слід забезпечити належну підготовку персоналу в цій сфері.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПОСТАЧАЛЬНИКІВ ПОСЛУГ

- Постачальникам послуг слід використовувати власний досвід для правозахисної діяльності для покращення національної правової та стратегічної структури у відповідності з міжнародними стандартами та підходами, що ґрунтуються на правах людини та орієнтуються на постраждалих.
- Постачальникам послуг слід продовжувати лобювання з метою забезпечення належного географічного розподілу та сталого розвитку послуг, орієнтованих на постраждалих від гендерного насильства. Якість та об'єми даних послуг мають відповідати міжнародним стандартам та провідному досвіду.
- Постачальникам послуг слід розробити та пропонувати мобільні консультативні групи у країнах, де жінки стикаються з проблемами доступу до послуг, в тому числі через недієздатність або інші обставини.
- Неурядовим постачальникам послуг слід брати активну участь у створенні національних механізмів стандартизації / акредитації, в тому числі й новостворених форматів послуг у тих країнах, де такі системи ще не були впроваджені.
- Постачальникам послуг слід регулярно працювати над посиленням потенціалу для надання послуг із догляду та забезпечувати якість таких послуг шляхом нагляду та наставництва.
- Постачальникам послуг чи незалежним зовнішнім інституціям слід проводити - як всередині організацій, так і на національному рівні - регулярне оцінювання рівня практичного дотримання захисту прав постраждалих від гендерного насильства та доступу до механізмів допомоги й захисту. В основі оцінювання слід спиратися на результати опитування постраждалих для визначення рівня задоволення отриманими послугами.

- Слід розробити механізми втручання та адаптувати до культурних контекстів, приділяючи при цьому першочергову увагу безпеці отримувачів таких послуг. Усім постачальникам послуг, які можуть контактувати з постраждалими від домашнього насильства, слід також чітко роз'яснити потенційну небезпеку актів посередництва, здійснюваних у випадках домашнього насильства.
- Постачальникам послуг слід забезпечити доступ до шелтерів жінкам, постраждалим від насильства, в тому числі з їхніми дітьми, без огляду на вік або стать останніх, ВІЛ-статус чи психічне здоров'я та / або сексуальну орієнтацію чи гендерну ідентифікацію постраждалих.
- Постачальникам послуг слід розширити можливості консультування з застосуванням непрямих каналів комунікацій, таких як телефонні лінії та / або інтернет-канали. Більше того, надзвичайно важливо розуміти, наскільки беззахисними перед насильством можуть бути люди та з якими перешкодами вони стикаються, намагаючись отримати доступ до телефонних послуг. У кожній конкретній ситуації інформаційні та комунікаційні технології можуть використовуватися для розуміння того, чи може заява, подана онлайн, або телефонна служба полегшити або розширити доступ до послуг для тієї чи іншої групи.
- Постачальникам послуг слід сприяти ефективній реінтеграції постраждалих від гендерного насильства впродовж перебування останніх у шелтерах чи кризових центрах. Постачальники можуть надавати спрощений доступ до професійного навчання та допомагати з варіантами працевлаштування.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ВІДДІЛУ СЕКРЕТАРІАТУ ОБСЄ З ГЕНДЕРНИХ ПИТАНЬ / ПРОЕКТ WIN

- Порівняльний аналіз, проведений у рамках проекту “WIN”, став слушною нагодою проаналізувати ситуацію з наявними послугами, механізмами та провідним досвідом надання прямої допомоги постраждалим від гендерного насильства, а також накопичити відповідні знання у досліджуваних країнах. Результати даного порівняльного аналізу слід поширювати з метою їхнього примноження, вдосконалення провідної практики та покращення співпраці в усьому регіоні ОБСЄ.
- Проект “WIN” та Відділ Секретаріату ОБСЄ з гендерних питань мають підтримувати цільові заходи з обміну знаннями з ключових тем, виявлених в процесі порівняльного аналізу, у відповідності до виявлених потреб навчання.
- Проект “WIN” та Відділ Секретаріату ОБСЄ з гендерних питань мають розробити інструменти та інструкції зі збору фактичних даних, координувати стратегії та контролювати вживання заходів захисту. Наприклад, проект “WIN” може допомогти підвищити якість збору даних неурядовими організаціями, що мають “гарячі лінії”, шляхом розробки та обміну інструментами, які забезпечують точний збір та аналіз даних, а також моніторинг задоволеності отримувачів послуг їхньою якістю та діями, вжитими та місцевому / національному рівнях.
- Проект “WIN” та Відділ Секретаріату ОБСЄ з гендерних питань розглядає можливість запуску проекту, що передбачає надання реінтеграційної підтримки постраждалим від гендерного насильства, в тому числі створення самостійних груп та ініціатив, які можуть спільно керувати малим бізнесом у невеликих громадах та сприяти економічній інтеграції постраждалих.

Зміст даної публікації відображає думки, результати, інтерпретації та висновки її авторів і співавторів та не обов'язково відображає погляди чи офіційну позицію Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), її донорів та / або держав-учасниць. Незважаючи на вкрай ретельну підготовку публікації, ОБСЄ не несе відповідальності за точність або повноту всієї представленої інформації, інструкцій, рекомендацій, а також за друкарські помилки.

Позначення, що використовуються, та виклад матеріалу в даній публікації не є та не передбачають висловлення поглядів із боку ОБСЄ стосовно правового статусу будь-якої країни, території, міста, регіону, будь-якого органу влади в них, або ж відносно визначення кордонів та / або меж.

Секретаріат ОБСЄ

Офис Генерального секретаря

Отдел по гендерным вопросам

Вальнерштрассе, 6

1010 Вена, Австрия

Email: equality@osce.org

www.osce.org/secretariat/gender

Организация по безопасности и сотрудничеству в Европе

Данная работа публикуется в рамках проекта Секретариата ОБСЄ WIN – женщины и мужчины: инновации и сетевое взаимодействие для достижения гендерного равенства. Проект WIN реализуется при поддержке нижеперечисленных доноров:

MINISTÈRE
DE L'EUROPE
ET DES AFFAIRES
ÉTRANGÈRES

Ministry of Foreign Affairs of the
Netherlands

Federal Republic of Germany
Foreign Office

Global Affairs
Canada

Government Offices of Sweden